

Рат Црне Горе и Турске

— Извјештаји са бојног поља —

Бригадир Вукотић пут Пећи

(Турци узмишу, Г. Ругова заплена, на Пећ)

Крушево, 12. октобра. — О операцијама одреда под командом бригадира Ј. Вукотића јавља се: Бригадир Ј. Вукотић при повратку, последије заузећа Гусиња, на Мокрој је нашао скоро цијелу бригаду колашњинску ангажовану у борби око Чагора, Ваганице и Планинице, јер Турци бијаху заузели Планиницу и на њу изнијели топове, чији су шрапнели надали под Великом. У исто вријеме турска војска је покушавала заобити на Мокрој дурмиторску бригаду под бригадиром Харићем. На то је он са колашњинском бригадом ударио на Планиницу, а с дурмиторском бригадом на Глоцију, на Влажково Брдо. Борба је трајала до пред вече, те су се Турци повукли пут Пећи и Доње Ругове, оставивши на путу силу својих мртвих и разноратног материјала. Горња Ругова је ватри предана и бригадир Вукотић налази се са својом војском између Горње и Доње Ругове. Бригадир Вукотић иде пут Пећи. Губитци у овом одреду посљедњих дана били су 6 мртвих и 49 лако рањених.

Војска из Црне Горе и Србије

(Остварење петвјесковног сна)

Ријека, 13. октобра. — Црногорска и српска војска сјединиле су се јуче у Сјеници. Састанак је био веома дирљив.

Мир пред Скадром

(Цио дан протекло у миру)

Ријека, 13. октобра. — Пред Скадром владао је јуче цио дан мир.

Краљ на Бојишту

(Краљ посматра битке)

Ријека, 13. октобра. — Краљ Господар је отпутовао јутрос на бојиште са посланицима балканских Краљевина, генералом из Србије Јованом Атанацковићем и аташејима војним Аустрије и Италије. (Са тога излета Краљ Господар се вратио истог дана, на је и сјутра дан, 14. ов. м., био до изнад Врањине и посматрао бомбардовање Скадра.)

Бомбардовање Тарабоша

(Турци нападају на Широку Гору)

Мурићани, 13. октобра. — Бомбардовање главне позиције Тарабо-

ша врши се од јуче ређе. Непријатељ доста слабо одговара. — Данас је непријатељ покушао да би повратио своју пређашњу позицију Широку Гору, коју је наша војска прије 2 дана заузела, и осуо је јаку шрапнелску ватру, а потпомогнуто је било са нешто пјешадије. Његово дјелство остало је без успјеха.

И Рожај заузет

(Још једна варош у нашим рукама)

Беране, 14. октобра. — Данас је заузет Рожај. Бијели Турци предали су се, а низам побјегао.

Бомбардовање Тарабоша

(Узалудно одупирање Турака)

Мурићани, 14. октобра. — Данас је шести дан бомбардовање Тарабоша. Дуел артиљериски био је данас жестоко; отпочео је у 7. 30. сати а завршио се последије подне. Огњор непријатељски био је упоран, али је око подне јако ослабио. Рачуна се, да је био приморан нашом артиљериском ватром да остави у дјелству. И данас је непријатељ покушао да поврати позицију Широку Гору, на је наша војска на висовима Широке Горе и пјешадијом и шрапнелском палбом, али није ни мало успио, већ је сузбијен и повраћен. Наши губитци су незнатни. Примећује Тарабошу иде постепено и систематски, али посве успјешно. Стање наших трупа изврсно. С нестрпљењем очекује се главни напад и јуриш у пркос јаком отпору непријатељском, рђавом и кишовитом времену; војници ургају на своје старјешине да напад и јуриш поспјеше.

Дознали смо од војних пребјеглица, да је првог дана нашег бомбардовања Тарабоша с непријатељске стране погинуо један пуковник, 2 официра и 70 војника.

Бомбардовање Скадра

(Наша артиљерија руши Скадар)

Ријека, 15. октобра. — Јуче је цио дан наша артиљерија испред Скадра бомбардовала Скадар, свом жестином наваљујући на турску артиљерију, која се налази пред Скадром. Бомбардовање је и јутрос рано настављено.

Акција балканских држава

— Бечки Кор. Биро —

Бугарски краљ и заробљеници

(Бугарски краљ разговара са заробљеним Турцима)

Софија, 12. октобра. — „Бугарска Агенција“ јавља да је краљ, праћен принципима, посетио јуче турске заробљенике, који су се предали у битци пред Једреном и преведени у Стару Загору. Краљ се приближио двојици заробљених официра, стиснуо им руке и распитивао их о околностима њиховог заробљења. Затим је отишао код војника, којима је упутно неколико ријечи. Заробљени официри и вој-

ници изразили су признање за добро поступање према њима. Последије повратка краљева, официри су одведени у официрски круг, гдје им је био служен доручак, а војници у касарну. Заробљени официри тражили су кабанице, пошто их нијесу имали, те им је та жеља испуњена.

Грчки главни штаб

(Грчки краљ отпутовао за Серфињу)

Атина, 12. октобра. — Краљ, праћен од своје свите, кренуо је у Воло на јахти „Амфитрите“, те ће отићи жељезницом у Ларису, а

одатле одмах у Серфиње, гдје је премјештен генерални штаб.

Благодарење у Софији

(Благодарење и акламирање министара)

Софија, 12. октобра. — „Бугарска Агенција“ јавља, да је јутрос одслужено свечано благодарење у катедрали, у присуству дворских чланова, министара, великог броја посланика и представника Грчке и Србије. Последије изласка великог броја народа, које је било пред катедралом, акламирало је министре.

Грци се боре с Турцима

(Државне Грка према Турцима; Гувернер Крита)

Атина, 12. октобра. — „Атинска Агенција“ објављује телеграфски извјештај генерала Сапуњакиса из Арте, у коме стоји да је јуче цијело дана била битка у пролазу Кумонадеса, али су га ноћу Турци изненадно напали са много јачим силама од грчких и успјели да одбију два грчка батаљона, заузевши пролаз и прва брдашца код Хафе, те је битка слиједила цијелу ноћ. У Гривово Турци су били одбијени контранападом са њихових позиција, које су поново били заузели са великим губитцима. Грчки губитци су један капетан и три војника мртви и један поручник и четрдесет војника рањени. Битка траје још. Турски губитци су 70 мртвих и непознати број рањених, а 10 их је заробљено.

Бивши министар председник Драгомис именован је за генералног гувернера Крита, гдје је већ стигао.

Турци у Киркилис

(Говори се... што није)

Цариград, 12. октобра. — Говори се, према извјештајима војних кругова, да се ситуација Турака у Киркилису осјетно побољшала.

Битка код Куманова

(Појединости ове битке)

Биоград, 13. октобра. — Ево појединости о битци код Куманова: српске трупе учествовале су у битци у јачини од 35,000 људи. Марширање напријед, а нарочито артиљерије, било је веома отешчано ушљед јаке кише. 18-та и 7-ма вјешачка регимента ушле су прве у битку, те су приморале 500 Арбанаса на предају, који су и поред знака о предаји отворили палбу на српске трупе, нанјевши им знатне губитке, али су у исто вријеме Арбанаси побједени. (Према таквијема не треба имати обзира, ни милости, као ни према осталим крвопијама. Ур.)

Српски добровољци одбили су турску коњицу. Битка је трајала два дана, и на крају Турци су отјерани у бјегство. Српске трупе заробиле су 30 топова. Међу палијема код Куманова налази се више официра и војника Биограђана.

Важност освајања Киркилиса

(Бугарски министар о поразу Турске)

Софија, 13. октобра. — Министар председник Гешов изјавио је представнику Бечког Кор. Биро-а, да се важност освајања Киркилиса састоји у томе, што су Турци били ту сакупили најбоље своје трупе и најспособније генерале. Кад се Турци нијесу могли одржати на тако јако мјесто, неће моћи дати от-

пора даље на југу и истоку, с тога најбољи пријатељи Турске били би данас они, који би је саветовали да не наставља рат, осудивши строго оне који претендирају да је овај рат до истребљења. Четири балканске државе немају намјеру да уопште ставовиштво Турске на њеном европском земљишту. Ако велике силе искрено желе мир на Балканском Полуострву, он се може закључити одмах.

Званичне потанкости о заузећу Киркилиса нијесу још стигле, али се држи сигурно да је јачина турске војске у повлачењу пут Бунархистара и Веце и да је слиједи бугарска коњица. Према вјестима стиглим уцубеним круговима, али још званично непотврђеним, Бугари су заузели већ и утврђење Наш-бунар код жељезничке станице у Једрене, те би даке били удаљени само 4 километра од тврђаве, а један крај Једрена је у пожару, те се држи да није немогуће да ће и Једрене бити заузето на јуриш.

Турци око Једрена

(Турски министар, породице и рањеници)

Цариград, 13. октобра. — Синоћ у 10 сати војни министар као главнокомандујући, министар грађевина генерал Салих, а и многи виши официри генералног штаба, који сви сачињавају главни стам војске, кренули су у правцу Једрена. У вече су стигле овамо многе муслиманске породице из мјеста која су испражњена сјеверно од Једрена, као и велики број рањеника, који су учествовали у биткама у околини Једрена.

Бугари туку Турке

(Бугарске трупе успјешно)

Софија, 13. октобра. Ситуација пред Једреном остаје непромијењена. У биткама код Јурупа Турци су имали око 300 мртвих, а 500 их је заробљено, са 3 брзометна тона и 12 сандука муниције. У Киркилису Бугари су запленили један депо са милионом фишека, 40 сандука топовских љулади, 18,000 килограма брашна, 60,000 килограма жита, 30,000 килограма ориза и т. д. У округу Разлога бугарске трупе поставиле су коначно господари. Једна регимента турске пјешадије уништена је, а у околини Мехомије један батаљон ивицама и башибозука опколени је, те се предао ноћу између 23. и 24. овога мјесца. Варош Пећево такође је заузета од бугарских трупа.

Турска флота

(Пред Варном, Бугарском и Сивнопом)

Софија, 13. октобра. — Турска крстарица „Хамидије“ појавила се јуче пред Варном, али последије неколико метака, које је испалила бугарска обална батерија, удаљила се. Више других турских бродова појавили су се пред Бугарском. Код Сизопоља друга крстарица турска упутила је била на сухо једну дању са бијелом заставом. Парламентери, који су били у исто, хтели су да виде команданта вароши, али им је било предложено да се врате на брод, што су и учинили.

Вучитри и Гилане

(Заузете двије вароши; Трансформ рањеника)

Биоград, 13. октобра. — Према званичним извјештајима из Врање,

данас су били заузети од српских трупа Вучитри и Гилане. Иза подна стигао је у Биоград трећи транспорт рањеника.

Шта Турци причају

(Нека је на работи више)

Цариград, 13. октобра. — Турски кругови увјеравају, да је повлачење десног турског крила под командом Махмут Муктар наше било учињено ради једног прикривеног маневра. Египатски принц, генерал Азис паша, који је командовао коњицом, каже да су двије јаке колоне под Цавер пашом и Тургут Шефкет пашом појачали десно крило, те је ситуација сада постала веома повољна. Такође и лијево крило и центрум постали су веома јаки. Транспорти трупа из Азије настављају се. Свакодневно се превози у Европу 13.000 људи.

И Феризовић заузет

(Службено потврђење)

Биоград, 13. октобра. — Према званичном извјештају, заузет је и Феризовић од српских трупа.

Пожар у Једрену

(Заузеће трију турских утврђења)

Лондон, 13. октобра. — „Рајтер“ јавља према приватним вијестима из Софије, да је бугарска артиљерија проузроковала пожар у једном дијелу Једрена. Бугари су заузели три утврђења: Лараш, Хавалес и Сугилар, као и железничку станицу испред вароши и заробили 1800 Турака.

Турци преотели Киркилис?

(Још једна турска хвала на пријано)

Цариград, 14. октобра. — Синоћ у 8 сати министарство војно пријавило је саопштење да су Турци преотели Киркилис.

Престолонашљедник у Скопљу

(Како је српска војска ушла у Скопље)

Биоград, 14. октобра. — Званични улазак престолонашљедника Александра у Скопље био је свечан. Консули су присуствовали пријему у потпуној униформи. Престолонашљедник је присуствовао благодарењу у српској цркви. Званични текст о заузећу Скопља каже, да су Турци побјегли из Скопља.

Продирање грчких трупа

(Жестоке борбе и грчки успјех)

Атина, 14. октобра. — „Агенција“ објављује да су се Турци повукли из Ђафе, те је била жестока битка око позиције, која се продужила три дана. Грчке трупе марширају на Филипијаду и Стрелину.

Скопље заузето без битке

(Заузеће Скопља, губитци код Куманова)

Биоград, 14. октобра. — Турске трупе напустиле су Скопље већ јуче у подне. Срби су заузели варош без битке. Укупни српски губитци код Куманова износе 2000 мртвих и 900 рањених. Турци су имали око 8000 мртвих, а број рањених непознат је.

Срби су довели из Куманова 55 пољских топова, 6 брдских и 6 митраљеза, са великом количином осталог материјала, а из Сјенице 13 топова и много пушака и муниције.

Исо Бољетинац

(Непотврђена вијест о убиству И. Бољетинаца)

Биоград, 14. октобра. — Исо Бољетинац, који је издао српску војску, као да је убијен, али није службено потврђено.

Заузеће Кочана

(Кочане и пашини у Киркилису)

Софија, 14. октобра. — „Бугарска Агенција“ објављује да су Бугари присвојили прекојуче Кочане.

У Киркилису узели су Бугари 58 топова, више депо-а намирница и разних других ствари, као и два аероплана.

Турски министар војсковођа

(Министар војни предузео команду)

Цариград, 14. октобра. — Увјеравају, да је војни министар предузео ефективну команду над трупама у Једрену.

Бугарски главни стан

(Из С. Загоре премјешта се у Мустафа паша паланку)

Софија, 14. октобра. — Главни стан бугарски биће скоро премјештен из Старе Загоре у Мустафа паша паланка.

Грци туну Турке

(Грци заузимају варош и гоше Турке)

Атина, 14. октобра. — Генерал Сапуњакис телеграфира из Арте, да је грчка војска заузела синоћ Филипијад, Лаурос, Елетерекори и Сантанас, а одмах затим Стрелину. Турске трупе, које су се дале у бјегство, оставиле су велику количину муниције, намирница и ратног материјала. Један официр и 12 војника турских заробљени су. Приликом битке у пролазу Сарантопору Турци су имали 18 официра и 169 војника мртвих, а 40 официра и 1037 војника рањених. Заузеће Кочана, где је 15.000 грчких становника, веома је значајно. Турци су свуда напустили Мафедонију и од стаха упућују своје фамилије у Египат.

Турци о Киркилису

(Зашто су Турци напустили Киркилис)

Цариград, 15. октобра. — Египатски принц генерал Азис паша, који је командовајући са коњицом одступио из Киркилиса, гувернер Киркилиса и неки официри доведени су овамо под оптужбом што нијесу спрјечили бјегство војске и интернирани су у војно министарство. По наредби министра војног двије стотине војника данас су стријељани из истог узрока.

Разне версије круже о узроцима одступања из Киркилиса, али је највјероватнија она, да су приликом поћног напада двије турске колоне погрјешно пуцале једна на другу. Из сигурног извора увјеравају да је конфузија источне војске у Киркилису изазвана ушљед панике једног батаљона редифа, који се повукао у бјегство и насилно продро у жељезнички воз да се врати у Бабески. Листови савјетују стрпљење и уздржљивост, те одбијају сваку мисао о посредовању Велесила, које је могуће једино послити велике побједне, или потпуног турског пораза. Званична депеша једренског валије каже да је приликом битка код Киркилиса дивизија пуковника Хилми показала велику храброст и проузроковала непријатељу толико губитака, колико је износила његова дивизија и да је непријатељ одбијен од Киркилиса.

Промјена великог везира

(Ћамил паша велики везир)

Цариград, 15. октобра. — Говори се много о скорој промјени на великом везирству. Ћамил паша, који је прошле ноћи био примљен од султана, постао би великим везиром.

Гласови из бугарске војске

(Препреке бугарској војсци, турска звјерства, бугарске жртве)

Софија, 15. октобра. — Операције у ували Брегалнице настављају се. Пут између Кочана и Штина непријатељ оставио. Ушљед великих кишних пошљедњих дана путеви су постали скоро неупотребљиви, те се кретање чини са великим потешкоћама

а тако исто на неким тачкама марширање је оспорено. Турци врше велика звјерства над бугарским војницима. Љешине бугарских војника налазе се унакажене. Турци остављају своје мртве и рањене на земљишту. Бугарске болнице пренуле су рањених турских официра и војника, који се пажљиво његују. Краљица лично управља санитарном службом у Филипопољу, где она сама ради као милосрдна сестра, његујући рањенике.

Турска звјерства

(Турци врше силна варварства)

Атина, 15. октобра. — Вијести из Епира јављају непрестано о покољима турских и арнаутских чета над хришћанима и о другим злочинима које врше крадући, палећи села и т. д.

Напредовање Грна

(Грци у Кошану, Краљ у Еласону)

Атина, 15. октобра. — Јутрос су грчке трупе зазеле такође околину Кошана. Главникомадајући Дијадок телеграфира да је стигао јуче послити подне у Кошане, где је премјестио генерални штаб. При уласку у варош био је дочекан одушевљено од становништва. Краљ Ђорђе дочекан је у Еласону са одушевљењем и радошћу. Краљ је посетио болницу и тјешио рањенике, те је отпутовао за Серфију.

Руси за Балканце

(Црвени Крст даје милион рубала)

Петроград, 15. октобра. — „Вјесник“ доноси да је главна скупштина друштва Црвеног Крста овластила управу истог да употреби један милион рубала за болесне и рањене у балканским војскама.

— Биоградски Пресбиро —

Највећи досадањи бој

(Како је текао бој на Куманову)

Биоград, 13. октобра. — Детаљи битке код Куманова засвједочују извредну одличност српске војске. Бој код Куманова је био највећи досадањи бој српског рејона. Прекјучер у два и по сата једна турска дивизија у коју и магли, била је распоређена 6—8 километара пред Кумановом. Дно Срба издржао је напад сјајно, али уз велике губитке. Под мрак Турци су заустављени и сузбијени. Око један сат ноћи Срби изведоше поћни напад против утврђених Турака, који су били у великом опкопу. Напад је трајао два сата. У 6 сати у јутро Срби су почели наступ у цијелом фронту љутим бојем. Српска артиљерија отпочела је јаку паљбу. Турци су одговарали доста добро: пјешадија неколико пута јуришем је прилазила непријатељу одлучно, док Турци попустише напад. Турци су напустили позицију, која је била врло јака. Срби су до 10 прије подне очистили долину ријеке Липовке и Куманова, али је требало заузети десне обале, које су заузете тек у један сат послити подне. Турци су ужасним нередом одступили 12 км. У борби није била ангажована цијела српска војска, него само један дивизион. Престолонашљедник је водио лично борбу, излажући се опасности. Турака је било 30 хиљада распоређених у неколико узастопних позиција, Терен кретања Срба био је отворен и прегледан, брисан турском артиљеријом, али трупе без обзира напредовале су до пуне побједне. Борба се водила више пута груди о груди, пошто је требало Турке истјеривати из шанчева. Српска артиљерија исказала се, покосив три ескадрона турске кавалерије. Српски губитци знатни. Турака пало 5000. Заробљено 12 топова. Код Срба мртвих и рањених: два пу-

ковска команданта, неколико батаљонских заповједника и доста официра. Ова је велика битка силно дигла дух Срба. Код Турака се осјећа деморализација.

Звјерство Турака

(Још један доказ о варварству)

Биоград, 13. октобра. — Овдашњи листови јављају, да су Турци посјекли у неким селима дјецу и месо истих турили мајкама у уста.

Српска војска у Приштини

(Свечани улазак и народни поздрав)

Јављају из Приштине накнадно да је улазак војске био свечано дочекан. Литије су изашле пред команданта, кога су дочекали и Турци. Прото је поздравно ослободиоце, а командант је одговорио, да Србија долази донијети слободу и ред за све без разлике. Србија зајамчује свакоме поданику личну и имовну безбједност и препоручује слогу. Народ кличе непрестано Србији и Краљу Петру. Путем у Приштину војска је стала код Муратовог гроба и одржала службу и помен у Приштини Арнаути из Лаба се скупљају, предајући оружје. Само некоји, сакривени у подрумима, пуцали су на војску. Сада је војска пошла даље у узорном реду. Нико домаћи није оштећен. У Приштини заплијењена маса пшеница, муниције и хране. Све куће и џамије претварају се у магацине оружја и хране, па се пшеница непрестано купи.

Српске власти у новим мјестима

(Начелник Новог Пазара, нове српске поште)

Биоград, 13. октобра. — За начелника Н. Пазара именован је Андри Јовановић, бивши министар. У поштама нових крајева послана је већ маса наших поштанских марака.

Турци одбијени

(Атак Турака на Нови Пазар одбијен)

Биоград, 13. октобра. — Послито заузео Н. Пазара, Турци су покушали друго јутро очајан нови напад, али су сузбијени тако, да скоро нико, није утекао. Цијела околнина претрпана је турским љешевима.

Срби пред Скопљем

(Први редови српске војске)

Биоград, 13. октобра. — Српске предње страже дошле су пред позиције Скопља.

Пад Штина

(Глас о паду Штина)

Биоград, 13. октобра. — Данас је пронесен глас, да је пао Штин, али званично није потврђен.

Предаја Вучитрна и Гилане

(Српска војска улази у вароши без отпора)

Биоград, 13. октобра. — Начелник врањски јавља преко телефона, да су се данас послити подне предаде вароши Вучитри и Гилане и да је српска војска ушла у њих без икаквог отпора.

— Петроградски „Вјесник“ —

Петроград, 13. октобра. — Нашљедникова је температура јутром 38,1, дану 38,3, вече 37,9; пулс јутром 120, вечером 122.

Биоград, 13. октобра. — Бој код Куманова трајао је 24 сата; Срби побједили; Турци изгубили 5000 људи и 12 топова.

Софија, 13. октобра. — Узет Киркилис. Бугари заробили мноштво трофеја, више топова крупних, велику количину животних намирница и муниције. Турци су се повукли у неред на Бунархисар.

Беч, 13. октобра. — Побједне савезних трупа изазивају сензацију. Већи дивизион штампе мисли да неће моћи бити одржан Status quo на Балкану.